

Een boekje open over boshoning

Tekst Job de Jonge

Een gespecialiseerd imkerboekje kreeg ik in handen, om te lezen over woudhoning. Veel Nederlandse aanbieders van honingdauw- of woudhoning bieden dit als een exotisch topproduct aan op hun website. Men betreft het uit Bulgarije, Griekenland of Portugal.

Nederlandse imkers van wie de bijen op door luizen uitgescheiden honingdauw vliegen, ken ik niet. Er is dan ook weinig over te lezen in onze leerboeken. Erger nog, veel artikelen op het Nederlandstalige internet beschrijven de honingdauw als een plaagverschijnsel veroorzaakt door luizen op vooral eik, linde of esdoorn. Honingdauw geeft schimmels en vooral vieze auto's onder de boom. Heel wat anders ziet de wereld eruit bij de imkers in de Alpenlanden.

Wandelende leraar

Peter Buchner schreef het boekje "Waldtracht von Fichte und Tanne", waarin de lezers vooral praktische aanwijzingen krijgen, want Buchner wil voorkomen dat het boekje te academisch wordt. Hij is meer een wandelende leraar, dan een bioloog of een agrarische ingenieur. Buchner opereert in de alpen van Midden-Europa, met hun speciale klimaat. Hij leerde het zoeken naar drachtbomen in de bossen van Vorarlberg en Pfänderstock van zijn vader.

Bossen

De bossen van Oostenrijk, Zwitserland en Duitsland vormen samen één groot ecosysteem, dat voor de imker aldaar

Honingbij neemt honingdauw van schildluis. Foto Buchner P.

het belangrijkste honingaandeel oplevert. Al in de tijd van Karel de Grote werd het aan woudimkers toegestaan om honing te verzamelen. Ook in deze tijd van de klimaat- en de biodiversiteitscrisis hebben de bossen belangrijke functies: houtproductie, CO₂-binding, waterzuivering, wateropslag, voorkómen van erosie, vrijetijdsbesteding en gezondheid. Al sinds de beschadiging door zure regen in de jaren tachtig is men gaan onderzoeken hoe men bossen sterker kan maken tegen aantasting, droogte, branden en extreem weer. Men ziet voordelen in soortenrijkdom. Zo plant men meer dieper wortelende naaldboomsoorten en loofbomen, zoals esdoorn, linde, lijsterbes en tamme kastanje. Voor de imkers geeft dit een voordeel: deze soorten loofbomen verhogen niet alleen het aanbod van honingdauw, maar zorgen ook voor een grotere beschikbaarheid van nectar en stuifmeel in periodes zonder honingdauw.

Vereisten

Voor het oogsten van honingdauw door bijen is een groot aantal waardbomen nodig, waarop luizen zich voeden met sappen uit het vatenstelsel van de plant. Dit zijn vooral sparren en dennen en in veel mindere mate lariksen, pijnbomen, eiken, lindes en esdoorns. De luizen waar het om gaat benoemt Buchner als schildluizen en bladluizen. Om bijen op de honingdauw te laten vliegen moet de imker de natuur goed observeren om de microkosmos van de honingdauwproducenten te ontdekken. Oefening baart ook hier de kunst.

Vuistregels

Een eerste teken dat het honingdauwseizoen begint komt van de bloeiende vlierbes (*Sambucus nigra*), is een uitspraak uit de overlevering tussen de imkergeneraties. Door het warmere klimaat kan het tegenwoordig wat

eerder zijn. Vanuit de overlevering is ook bekend dat er wisseljaren zijn, dit geldt in het bijzonder voor de bladluizen. Voor een goede drachtperiode zijn sneeuwrijke winters een voordeel. Droogte in de bossen is een groot nadeel. Voor goede woudhoningjaren is voldoende neerslag noodzakelijk. De bijenvolken die in de omgeving van honingdauw geplaatst worden, moeten krachtig zijn en bereid op deze dracht te vliegen, waarbij er in de buurt geen overvloedige nectarbronnen aanwezig mogen zijn. Wat de drachtboom betreft maken de luizen gebruik van de sapstromen in de boom. Buchner gaat hier gedetailleerd op in en beschrijft bovendien wat de invloed is van het weer op schildluizen en bladluizen. Mezen, zangvogels, boomklevers, klimmuizen, eekhoorns, meikevers en oorwormen zijn de belangrijkste vijanden. Bosmieren daarentegen zijn vrienden, die in een bijzondere vorm van symbiose samenleven. Waar bosmieren in de buurt van de bladluizen leven, valt meer woudhoning te oogsten.

Honingdauwproducenten

Buchner beschrijft de belangrijkste ondersoorten van de schildluizen en de bladluizen. Hij geeft verder de verschillen aan. De schildluizen hebben één generatie per jaar, zijn weinig mobiel, beschermd tegen weersinvloeden, overwinteren als larven, zijn minder gevoelig voor parasieten en moeilijk te vinden. Hun drachtbijdrage is voorspelbaar. De bijen oogsten direct op de luizen. De bladluizen hebben tot zes generaties, waarvan de eerste vijf zich niet geslachtelijk voortplanten. Ze zijn beweeglijk, gevoelig voor weersomstandigheden, overwinteren als ei. Ze zijn gevoelig voor parasieten tijdens alle generaties. Men vindt ze makkelijker, maar hun drachtbijdrage is minder voorspelbaar. De bijen oogsten op naalden en takjes in de omgeving. Beide type luizen doen zich

via hun zuignuit te goed aan vooral het floëmsap met veel sacharose (tot 20%), maar ook eiwitten, aminozuren, amiden-verbindingen en mineralen zoals kalium.

Van honigdauw naar honing

Honigdauw bestaat tussen de 5 en 10% uit suikers, maar kan op hete dagen indikken tot 60%. Als droge substantie bestaat honigdauw voor 90 tot 95% uit suiker en voor 0.2 tot 1.8% uit stikstofhoudende componenten. Het suikerspectrum bestaat uit de monosachariden: glucose en fructose, de disachariden: sacharose, maltose en trehalose en de trisachariden: melezitose en erlose. Omdat er naast honigdauwhoning ook honing uit nectarbronnen aanwezig is, ontstaat bij het slingeren woudhoning, gekenmerkt door relatief meer samengestelde suikers en een lager watergehalte. In woudhoning zitten bruine sporen van de roetdauwschimmel die op planten groeit die suiker afscheiden.

Sparren en dennen

In de volgende hoofdstukken beschrijft Buchner respectievelijk de *Picea abies* (fijnspar) en de *Abies alba* (gewone zilverspar) De fijnspar wordt vooral bezocht door twee soorten schildluizen en vier soorten bladluizen. De gewone zilverspar telt wat minder gasten, namelijk drie soorten bladluizen. De ontwikkeling en specifieke kenmerken, en ook de periodes dat ze actief zijn, worden uitvoerig behandeld in een groot deel van het boek en in afbeeldingen mooi weergegeven.

Zoeken naar dracht in de bossen

Om succes te hebben bij het vinden van dracht op de bomen in bossen, moet de imker bekend zijn met de honigdauwluizen, hun voortplanting en vermeerdering en verder met de bezettingsgraad die nodig is voor succes. Het zoeken naar dracht vraagt om teamwerk. De imker moet ook goed bekend zijn in de regio. Buchner geeft tips over wat men nodig heeft als uitrusting. Hij gaat nader in op de situatie in Vorarlberg.

Stammmoeder van de groenedennenbladluiz. Foto Vinzenz L.

Reizen en oogsten

Het laatste deel van het boekje gaat over het vervoeren van de bijenvolken naar en het plaatsen in de bossen. Ook monitoring en het verzamelen van de honingraten worden behandeld. Het boekje is vrij uitgebreid en vooral op de praktijk gericht. Praktisch heeft het voor de Nederlandse imker weinig nut. Toch is het eerste deel van het boek interessant om meer over de honingbij te weten te komen en te zien hoe belangrijk een biotoop is en daarnaast hoe soorten zich daarbinnen tot elkaar verhouden. De lezer krijgt meer zicht op een andere deeleconomie van imkers waar de woudhoning voor 50-70% deel uitmaakt van de totale honingproductie in Oostenrijk. ●

Peter Buchner: *Waldtracht von Fichte und Tanne*
2024: Leopold Stocker Verlag, Graz
ISBN 978-3-7020-2259-4
141 blz.